

Рецензия

за дисертационния труд на Мариана Тодорова Камбурова
в Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,
Докторска програма „Приложни, изящни изкуства и дизайн“,
Факултет изобразителни изкуства, АМТИИ Проф. Асен Диамандиев
Пловдив,
на тема „Време и трансформация във фотографията“

1. Данни за процедурата

Докторският труд на Мариана Тодорова Камбурова е обсъден на катедрено заседание в Катедра Приложни изкуства на 24 септември 2021 г. Въз основа на успешно обсъждане и изказаното предложение от членовете на катедрата работата е насочена към защита. Със заповед на Ректора на АМТИИ от 10 октомври 2021 процедурата по защита на дисертацията е открита. Докторантката е предала необходимите за целта документи, а дисертационният труд е бил достъпен за всички интересувачи се и потенциални дискусанти. Няма процедурни нарушения.

2. Данни за докторантката

Мариана Камбурова е магистър по фотография, завършила в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ през 2006 г. Преподавател е в Академията по дисциплините История на фотографията и Приложна фотография. В качеството си на практикуващ фотограф тя е автор на множество самостоятелни изложби като „Време и трансформация на едно училище в село Хвойна“ (2017), „Пловдив – през сърцето ми“ (2012) и „Моите големи приятели“ (2009/2010). Измежду участията ѝ в общи изложби у нас и в чужбина могат да бъдат изброени присъствията на авторката в изложбата

„Пловдив – най-старият жив град на Европа“ (Лайпциг, 2020), в изложбата „Старинен Пловдив – наследство от хилядолетия“ в Българския културен институт във Варшава (2017), както и във форума Международни фотографски срещи Пловдив още през 2006 г. Нейни фотографии са публикувани в луксозното издание „Пловдив – древен и жив“ на издателство „Летера“.

Наред със своята работа като фотограф Мариана Камбурова участва активно в изготвянето на концепциите, в подготовката и участието на студентските изложби на специалност Фотография. Ползва се с уважението на своите колеги както в Академията, така и извън нея.

Докторантката е направила три апробационни публикации във връзка с дисертационния труд, публикувани в академични издания на АМГИИ. Това са текстове, които дават представа за разработката и правят видими последователните стъпки, които авторката е извървяла в своята работа, както и нейния научен растеж в хода на задачата.

Авторефератът (47 с.) представя адекватно и коректно дисертационния труд и създава точна представа за неговите части, позиции и приноси.

3. Описание на дисертационния труд

Дисертационният труд „Време и трансформация във фотографията“ се състои от встъпление (от три начални параграфа), три глави, заключение, библиография и приложение, състоящо се от над 90 фотографски примера.

Първа глава – „Науката в плен на фотографското време“, разглежда поредица от характерни моменти в историята на фотографията, подчинени на няколко основни фокуса: това са (1) процесът и пътищата на налагане на новата медия във връзка с нейния познавателен потенциал и обвързването ѝ с особено експанзиращата в контекста на средата на XIX

век система на науката; (2) еманципирането на новата медия спрямо други художествени медии и особено спрямо медията на живописиста – развитие, преминаващо през различни етапи и представи за мястото и функционирането на фотографията; (3) рефлексията спрямо фотографската медия като симптоматично основаваща се именно върху проблема за променящото се време за експонация. По такъв начин постепенно работата заговаря за проблематиката на времето, след като вече е установила и настроила историческия контекст на фотографската медия. На този етап това е един частен и по-точно технологически релевантен аспект към дисертационния проблем. Тази иначе частна гледна точка обаче се развива напълно в перспективата на модернизма паралелно с изграждането на медийния статут на фотографията, така че този разказ има своята мотивация и място тук. Общ израз на параболата, извършена от разработката в тази първа глава, се съдържа в емблематичния труд на Хартмут Роза „Ускорението“ – неслучайно многократно използван от Мариана Камбурова като ключ към проблематиката.

Втората глава, озаглавена „Фотографски теории“, наблюдава развитието на мисленето за фотографията на едно отстранено от непосредствената практика метаравнище, което се отнася приблизително от втората половина на XX век насам, въпреки че непосредствените корени и особено ярки проявления на това метаравнище произтичат от началото на 30-те години (Бенямин, Кракауер). На това място дисертационната разработка вече достига своето естествено „теоретическо“ ядро: представите за време, произтичащи от различни хуманитарни области и традиции (физически, антропологически, философски, социологически). Тук проличава и тежестта на проблематиката за времевата положеност на битийното, както и може би още по-тежката задача за насочване на тази проблематика към територии, които само допреди сто години са се възприемали като

неоспоримо пространство на естетическото. Но фотографите са облагодетелствани от наличието на сравнително малко на брой специализирани книги, написани с добра и ефективна дидактическа настройка, които хвърлят солидни мостове между философската феноменологическа традиция и неизбродимите плантации на образите и техните мимикрии. Отломъци от тези мостове създават предпоставката за десант в този раздел – възможността за дебаркиране, за успешно форсиране на потока на времето. Потокът на неуловимите трансформации на материята в „хронос“-а, пресечен с прерязването (или пробождането, както казва Барт) на „кайрос“-а (за сравнение с. 20) – форсирането в мига на спохождането, на явяването на свръх-отдалеченото в непосредствена близост до себе-то, мигът на пробуждането, на сепването, на решението, на профанното просветление или мигът на заснемането – ето това е координатната система на разработката.

Третата глава – „Фотографски интерпретации на времето“, представя две самостоятелни аналитични гледни точки на авторката. Едната е цялостна студия за проблематизирането на понятието „намерена фотография“, изведено непосредствено от след-дадаистката представа за „objet trouvé“. Тук наред с насочването към конкретни описания на отделни проекти дисертационният труд се връща към историческата логика на развитие – естествено това отвежда към наследството на Лотреамон (107) и сюрреалистите с характерното присъствие на Сюзън Зонтаг с настройката ѝ от „Меланхолически обекти“. В това интерпретативно „гнездо“ са поставени опитът на Тихомир Стоянов, буквално подновяващ търсенето на случайната (ненужната, неразпознатата, ...) снимка от сюрреалистите, ръчно „бродираните“ фотографии на Кароле Бенита, интертекстуалните проекти на Уилям Мокрински, визуализирането на местата на блокиране при Дейвид Шоудер, търсенето на онези „бъгове“, в които паметта

„прескача“, започва да комбинира в една механична своеволност. Разделът продължава с представяне на концептуалните проекти на Томас Хаузер, Йоахим Шмит и т. н. Параграфът „Преминаващо време“ продължава интерпретативния кръг на концептуалната фотография, като този път фокусът е автостилизацията – трансформациите на субекта на изображението в едновременната му роля на обект. За целта разработката набелязва сегмент от проблематиката на футуристичните експерименти и рефлексията на Артуро Брагалъа и в концептуалната логика на този сегмент подрежда проектите на Клаус Ринке, Роман Опалка и автобиографизиращата перспектива на протичащото време в проекта на Соня Станкова „В дома на мама“.

Като частичен недостатък на дисертационния труд може да се посочи недостатъчната вътрешна структурираност на отделните глави, известно разсейване на идеите и липса на концентрация. Роля за подобно разфокусиране има не особено точно поставената тема – и „време“, и „трансформации“ не са пояснени и съответно не са насочени към какъвто и да е единичен план на разбиране. Но макар че разработката в нередки моменти губи от яснотата си, Мариана Камбурова все пак се е справила с голямото предизвикателство на темата и е изминала своя път, като е намерила онази форма, в която да събере и да подреди и субординира успешно научните и професионалните си фундаменти.

4. Научни приноси

– Проблемът за времето полагане на фотографското изображение е един от централните фокуси в медийната рефлексия на този предмет и същевременно представя същностен възел в познавателния потенциал на фотографията. Всеки опит за неговото разбиране и преосмисляне

представява принос, защото оставя следи от едно субектно съзнание и конфигурира наново съдържанието на проблема.

– Конкретен съществен принос на работата е уплътняването на връзката между историческата перспектива на присъствие на фотографията и нейната медийно-критическа рефлексия. Ако до този момент тези две зони на научния интерес към фотографското са присъствали ако не поотделно, то посредством вече разработена от значимите теоретични произведения за собствени цели примерна инфраструктура, усилията на Мариана Камбурова събират в едно кълбо различни по своята интенционалност примерни мрежи.

– Приносно е също самото въвеждане в обращение на богатия примерен материал от различни фотографски практики, който досега – поне в българската рецептивна среда – е бил на разположение предимно за специализирана аудитория, и то благодарение на случайно попаднали популяризиращи издания. В разработката на Мариана Камбурова този материал е разположен в логиката и последователността на един същностен интерпретативен проблем.

– Новост за българския контекст е интерпретативното насочване към цялостен възел явления от концептуалната фотография, неговото преосмисляне в контекста на медийната и жанрова парадигма, както и функционалното подчиняване на възела на заглавната проблематика.

Заключение

Дисертационният труд на Мариана Тодорова Камбурова „Време и трансформация във фотографията“ дава добра представа за справянето на докторантката с проблематиката и тематичния обхват, както и за овладяване на свързаните с тях научен дискурс и изследователска

практика. Представената работа има приносен характер и въз основа на това предлагам на уважаемото научно жури да присъди на кандидатката образователната и научна степен доктор и уверено гласувам „за“.

4 януари 2022 г.

проф. д-р Галина Лардева